

บทความวิจัย

สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม  
ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

พืชยา ทอดทึง\*, อะห์มัด ยี่สุนทรง\*\*

\*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม, วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

\*\*ดร. (การอุดมศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม, วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหาร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์จำนวน 12 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 155 คน มีการออกแบบวิจัย แบบผสมผสาน โดยใช้แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ F-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน อายุ โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม, โรงเรียนของรัฐ

Research

*States, Problems and Guidelines of Intensive Islamic Studies Curriculum Administration in the Public Schools, Songkhla Province*

*Pitchaya Todting\*, Ahmad Yeesunsong\*\**

*\*Student of Master in Islamic Educational Administration and Management, Prince of Songkla University*

*\*\*Ph.D. (Higher Education) Asst. Prof. in Islamic Educational Administration and Management, Prince of Songkla University*

**Abstract**

This research aimed to examine and compare states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province and to propose guidelines of Intensive Islamic studies curriculum administration in the Schools. The key informants included 12 informants of interview data and 155 informants of quantitative data consisting of administrators, heads of academic administration unit and intensive Islamic studies teachers. A mixed method research design which based on exploratory design for developing instrument was used in this research. The statistics employed to analyze the data consists of percentage, average, standard deviation, T (t-test) and F (F-test) and content analysis for qualitative data. The findings of this studies were as follows: the overall level of states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province is high in all dimensions. The results of the comparison of states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration of administrators, heads of academic administration nit and intensive Islamic studies teachers in the Schools based on sex, work positions, age showed that there were no significant differences between groups with respect to this demographic data. However, the level of problems of intensive Islamic studies curriculum administration was found to have a statistically significant difference between group with respect to educational qualification and work experiences at 0.05. The proposed suggestions and guidelines of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province are 1) on the preparation for curriculum administration. 2) On the curriculum implementation plan. 3) On the curriculum administration operation (the curriculum implementation). 4) On the supervision, monitoring, follow-up and internal evaluation.

**Keywords:** Guidelines for the Administration, Intensive Islamic Studies Curriculum, Public Schools



## บทนำ

การศึกษามีความสำคัญต่อมนุษยชาติ ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาเพื่อสร้างปัจเจกบุคคลที่มีความรอบรู้ ความศรัทธา และยำเกรงต่อระผู้เป็นเจ้าของ อัลลอฮ์ ﷻ ตลอดจนมีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีงาม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอานและแนวทางปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีจิตสำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะเป็นบ่าวที่ดีและคอลลีฟะฮฺ และสามารถดำรงชีวิตอยู่บนโลกนี้อย่างมีความสุขและได้รับความโปรดปรานในโลกหน้า ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อสังคมนั้น จำเป็นจะต้องมีหลักสูตร กล่าวได้ว่า “หลักสูตร คือ หัวใจของสถานศึกษา การสร้างหลักสูตรต้องมีขั้นตอน มีกระบวนการที่ต้องอาศัยบุคลากรจำนวนมากในการปฏิบัติงาน ต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบ เมื่อสร้างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ที่จะช่วยให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นประสบความสำเร็จ การที่จะประสบความสำเร็จได้หรือไม่นั้น ต้องอาศัยการบริหารหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญ (ซวลิต ชุกาแฟง, 2551:63; ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ, 2551:152; อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2550: 1)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นและวางแผนในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา อำนวยความสะดวกแก่ครู ปฏิบัติการในทุกด้าน เป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นแบบอย่างแก่ครูทุกคนในโรงเรียน ประสานและสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา (สมศักดิ์ สมมาคุณ , 2552: 24)

ซึ่งการจัดการศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และก่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างสันติสุขในท้องถิ่นของตน เพราะพื้นที่ดังกล่าว มีเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่หลากหลาย การจัดทำหลักสูตรในพื้นที่ดังกล่าวนี้ จะต้องจัดให้สอดคล้องกับความ

ต้องการของชุมชน ( พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์, 2550: 121 และบรรจง ฟารุ่งแสง, 2555: 209)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา พบว่า การบริหารหลักสูตรมักประสบปัญหา ด้านหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรมีมากเกินไป ในการจัดการเรียนการสอน ยังขาดแคลนสื่อและงบประมาณที่สนับสนุนใช้ในการเรียนและการสอน ด้านบุคลากรครู ปัญหาการขาดแคลนครู ครูที่สอนจบไม่ตรงสาขา การจัดอบรมครูเพื่อพัฒนาทางวิชาการมีน้อยมาก และไม่เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น และขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่ ขาดการแลกเปลี่ยนการนิเทศในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และบางพื้นที่ไม่มีศึกษานิเทศก์ และหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนในการนิเทศอิสลามศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการบริหารหลักสูตรที่ดี ในทุกๆด้าน เริ่มจากการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร และการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (อาหมีนะ มามู, 2543; มุฮัมมัดนาเซาะมะ, 2551; ฮอซาลี บินล่าเต๊ะ, 2552 ;อัดนันย์ อาลีกาแห , 2553; มุฮัมมัด มอลอ, 2554 ; ลูกมาน หนุยาหมาด, 2556 ; นิเลาะ แวอุเซ็ง, ม.ป.ป. )

จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียน ซึ่งพบว่าการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาปัจจุบันนี้กำลังประสบปัญหาหลายๆด้าน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ในโรงเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิ การศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

### กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้ทำการสังเคราะห์สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรจากมุมมองของนักวิชาการและจากผลการวิจัยที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยจำแนกตามเพศ ตำแหน่งงาน วุฒิ การศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน ดังกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

#### ตัวแปรต้น

- 1. เพศ
- 2. ตำแหน่งงาน
- 3. วุฒิการศึกษา
- 4. อายุ
- 5. ประสบการณ์การทำงาน



#### ตัวแปรตาม

- สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา 4 ด้าน ประกอบด้วย
- 1.ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร
  - 2.การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
  - 3.ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)
  - 4.ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

### วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีการออกแบบวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย (รัตนะบัวสนธ์, 2554) ได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 3 คน หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 4 คน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยอาศัยวิธีการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball Selection) (พรณิ สิกิจวัฒน์, 2557:154) คือผู้ให้ข้อมูลระบุชื่อบุคคลอื่นๆที่

คิดว่าเป็นผู้รู้ ด้านการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างดี มีการระบุชื่อต่อกันเป็นทอดๆ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปเนื้อหา จากการสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาสังเคราะห์เนื้อหา นำเสนอในรูปความเรียง และสรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นหลัก นำผลการศึกษามาสร้างและพัฒนาเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในขั้นที่ 2 โดยการวิจัยเชิงสำรวจต่อไป

ขั้นที่ 2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการวิเคราะห์ความ

ตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่น จากนั้นทำการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อวิเคราะห์มุมมองของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 39 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 24 คน และครูผู้สอนอิสลามแบบเข้ม จำนวน 92 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 155 คน โดยวิธีการเลือกแบบยกกลุ่มจากประชากรทั้งหมด ได้มาจากโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 24 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2558 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และ หาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยหาค่าเฉลี่ยประชากร (Mean:  $\mu$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation :  $\sigma$ ) เปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มที่มี เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน ทำการเปรียบเทียบโดยใช้ค่า สถิติทดสอบที (t -test) และการทดสอบเอฟ (F-test) และประมวลความคิดเห็นที่ได้สรุปเป็นผลการวิจัย

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามในตอนที่ 3 มาวิเคราะห์เนื้อหา ประมวลผลข้อมูลนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร

### ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยเรื่องสภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ตามวัตถุประสงค์วิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 155 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.1 ตำแหน่ง ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ร้อยละ 59.4 วุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 65.8 มีอายุ 30-40 ปี ร้อยละ 47.1 และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง 6 -10 ปี ร้อยละ 33.5

2. ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร และปัญหาการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้านพบว่า

2.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรมี 8 รายการอยู่ในระดับ มาก และอีก 2 รายการอยู่ในระดับ ปานกลาง

2.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มี 6 รายการอยู่ในระดับ มาก และอีก 3 รายการอยู่ในระดับ ปานกลาง

2.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่

ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้าน  
การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ทุกรายการ  
อยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและ  
ประเมินผล สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลาม  
ศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดย  
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า  
ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ  
เข้ม ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ทุกร  
รายการอยู่ในระดับมาก

3. ผลการเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหาร  
หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัด  
สงขลา จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา  
อายุ และประสบการณ์การทำงาน

3.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอน  
อิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการ  
บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ  
จังหวัดสงขลา ที่มีเพศต่างกันโดยภาพรวมมีความคิดเห็น  
ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอน  
อิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการ  
บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ  
จังหวัดสงขลา ที่มีตำแหน่งงานต่างกันโดยภาพรวมมี  
ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอน  
อิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการ  
บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ  
จังหวัดสงขลา ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันโดยภาพรวมและ  
รายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการ  
นิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล มีความคิดเห็น  
แตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างวุฒิ  
การศึกษาที่ต่างกันที่ละคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่  
(Scheffe' Method) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ  
ทางสถิติที่ระดับ.05 คือมีความคิดเห็นแตกต่างกัน  
ระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับผู้ที่มีวุฒิ

การศึกษาต่ำกว่าปริญญา และระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิ  
การศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่า  
ปริญญาตรี

3.4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอน  
อิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการ  
บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ  
จังหวัดสงขลา ที่มีอายุต่างกันโดยภาพรวมมีความคิดเห็น  
ไม่แตกต่างกัน

3.5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอน  
อิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการ  
บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ  
จังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันโดย  
ภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมี  
นัยสำคัญทางสถิติที่ .05เมื่อทดสอบความแตกต่าง  
ระหว่างประสบการณ์ที่ต่างกันที่ละคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่  
(Scheffe) ในด้านการเตรียมความพร้อมบริหาร  
หลักสูตร พบคู่ที่แตกต่างกัน 3 คู่ ซึ่งทั้ง 3 คู่แตกต่างกับ  
กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15ปีทุกคู่ คือกลุ่มที่มี  
ประสบการณ์ 1-5 ปี กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี  
และกลุ่มที่มีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป ด้านการวางแผน  
ดำเนินการใช้หลักสูตร พบคู่ที่แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่  
กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มี  
ประสบการณ์1-5 ปี ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร  
(ใช้หลักสูตร) แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มี  
ประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5  
ปี ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล แตกต่าง  
กัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่ม  
ที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และผลการวิเคราะห์โดย  
ภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า  
แตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์  
11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และ กลุ่มที่  
มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-  
10 ปี

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะแนวทางการ  
บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ  
จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้



4.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ปรากฏว่า ครู และ ฝ่ายบริหารงานวิชาการโรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในการบริหารหลักสูตร ยังไม่เข้าใจเนื้อหาหลักสูตรอย่างชัดเจน และไม่มีการจัดอบรมเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษา ให้กับครูใหม่ เพราะครูไม่จบด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัด ควรควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร ฝ่ายบริหารงานวิชาการ และบุคลากรครูเกี่ยวกับ หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม การนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ จัดบุคลากรเฉพาะ ตำแหน่งให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำหน้าที่บริหาร กำกับ ดูแล สนับสนุนส่งเสริมทุกด้าน เช่นด้านงบประมาณ โดยการรับบริจาค เพื่อนำเงินทุนที่ได้ไปพัฒนาการบริหารหลักสูตร เพื่อให้การบริหารหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา

4.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผลปรากฏว่า จัดวิชาเรียน และเวลาเรียนได้ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สงขลา เขต 3 ขาดการวางแผนงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มไม่มีความมั่นใจในหน้าที่ การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่างไม่มีครูผู้สอนทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะทางการพัฒนา คือ โรงเรียนควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรโดยตรง ควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนจัดทำหลักสูตร จัดประชุม สัมมนา เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและต้องให้ความมั่นใจในหน้าที่การงานแก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อแก้ปัญหาการลาออก เปลี่ยนครูบ่อย ซึ่งทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

4.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ผลปรากฏว่า ครูผู้สอนไม่ได้จัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เนื่องจาก

ไม่ได้ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน และครูผู้สอนไม่จัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกรายวิชา ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา และชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาได้แก่ จัดอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตร และการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ แนะนำให้ครูผู้สอนศึกษา แนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรให้ชัดเจน และให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้เงินรายหัวด้านอิสลามศึกษาเพื่อจัดซื้อสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา สร้างอาคารเรียนและสถานที่ประกอบศาสนกิจให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อความพร้อม ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และที่สำคัญทางโรงเรียนจะต้องร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

4.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ผลปรากฏว่า ผู้นิเทศไม่ทำการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และไม่เข้ามานิเทศและประเมินผลโดยตรง การนิเทศมีการกำหนดเครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศไม่ชัดเจน และ ผู้บริหาร และ ฝ่ายวิชาการเป็นไทยพุทธไม่เข้าใจเนื้อหาอิสลามศึกษา จึงไม่สามารถนิเทศด้านการสอนได้อย่างชัดเจน แต่จะนิเทศโดยภาพรวมที่เห็นเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะทางการพัฒนา คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง และควรมีคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม กำกับ ประเมินผลตามสภาพจริง และติดตามการดำเนินงานเป็นระยะภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในการนิเทศ จะต้องมีการวางกรอบ เครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศให้ชัดเจน เพื่อให้การนิเทศ เป็นไปตามกรอบที่วางไว้อย่างชัดเจน สามารถใช้เป็นหลักฐานในการสรุปรายงานและเป็นข้อมูลสำหรับผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานต่อไป

## การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา มีประเด็นที่นำมาอภิปราย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปราย ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของมูฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของมูฮัมมัด มอลอ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการตามนโยบายที่รับมาไม่ตระหนักถึงความสำคัญของอิสลามศึกษา จัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องตามโครงสร้างของหลักสูตร การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในโรงเรียนยังไม่เป็นรูปแบบอิสลามทั้งระบบ ขาดอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งจำนวนครูผู้สอนมีน้อย ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โรงเรียนไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ชุมชนได้รับทราบ เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองทั้งหมดที่กล่าวมาจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาในภาพรวมอยู่ในระดับมากด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรพบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียน และสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม รองลงมาคือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาไม่มีงบประมาณด้านอิสลามศึกษาผู้บริหารไม่มีความตระหนักถึงความสำคัญของอิสลามศึกษา โรงเรียนยังขาดห้องเรียนสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม และขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับปรีชา ยาชะรีด (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 โดยด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านการเตรียมทรัพยากรทางการบริหาร

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรพบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัญหาขาดการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้ออกและเอกสารประกอบหลักสูตร รองลงมาคือวิชาภาษามลายู อาหรับ ไม่สามารถจัดโครงการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ในระยะหลังหน่วยงานต้นสังกัด และทางโรงเรียนไม่มีการอบรม และพาครูไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีความพร้อม และโรงเรียนดีเด่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษา I-NET สูง เพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่ง

สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรสถานศึกษา และจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เน้นการสร้างความรู้เข้าใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดประเมินผล โดยมีมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน เป็นทีม รูปแบบการพัฒนาบุคลากรจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่ม และเป็นรายบุคคลโดยการสอนแบบชี้แนะ (Coaching) การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในรายวิชาภาษาฮาลาล และภาษาอาหรับ ไม่สามารถจัดโครงการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน สอดคล้องกับนิลาละ แวอูเซ็ง (ม.ป.ป. : 159-160) ได้สรุปภาพรวมการสังเคราะห์ ปัญหาในการจัดการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ยังขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจน ปัญหาด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ เนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน

3.ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ รองลงมาคือ ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดงบประมาณในการส่งเสริมพัฒนาด้านอิสลามศึกษา ทำให้มีสถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่อำนวย และผู้ปกครอง ชุมชน ไม่เน้นย้ำ ในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักอิสลาม และสอดคล้องกับ ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 5(2558) ให้สัมภาษณ์ ว่า “ทางโรงเรียนปลูกฝังนักเรียน

ให้ปฏิบัติละหมาด แต่งกาย ปฏิบัติตนตามหลักอิสลาม แต่เมื่อนักเรียนกลับไปอยู่บ้านผู้ปกครอง ไม่เน้นย้ำ เรื่องละหมาดและการแต่งกาย ทำให้นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา เพราะขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม”

ดังนั้นทั้งครูและผู้ปกครองจะต้องช่วยกันปลูกฝัง ตักเตือนนักเรียนอยู่ตลอดเวลา ต้องส่งเสริมให้ทำความดีห่างไกลจากความชั่ว ถือเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องอบรมลูกหลานให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง จากหลักฐานอัลกุรอาน ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนลูกของท่านลูมาน ความว่า

﴿ اِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴾

ความว่า “และจงรำลึกเมื่อลูมานได้กล่าวแก่บุตรของเขา โดยสั่งสอนเขาว่า โอ้ลูกเอ๋ยเจ้าอย่าได้ตั้งภาคีใดๆ ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพราะแท้จริงการตั้งภาคีนั้นเป็นความผิดอย่างมหันต์ โดยแน่นอน” (ลูมาน: 13)

จากอายะฮ์อัลกุรอานข้างต้น ได้ส่งเสริมให้ผู้ปกครองสอนลูกๆให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และสอนในเรื่องการทำอิบาดะฮ์ต่อพระองค์ อบรมสั่งสอนลูกๆให้มีคุณธรรมจริยธรรม สั่งใช้ให้ทำความดีและห้ามปรามจากความชั่ว เมื่อโรงเรียนและชุมชนร่วมกันส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน นักเรียนก็จะตระหนักถึงความสำคัญของอิสลาม และสามารถดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของท่านรอซูล มุฮัมมัด ﷺ ในทุกๆด้าน

4.ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองต่อไป รองลงมา คือ ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผล

การการนิเทศ เพื่อรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อโรงเรียนมีการนิเทศครูผู้สอนแล้ว ไม่มีการสรุปผลการนิเทศ เพื่อรายงานผลการนิเทศให้กับครูผู้สอน ทำให้ครูไม่รู้จักเด่นจุดด้อยของตัวเอง ซึ่งไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ และไม่มีการรายงานผลให้กับผู้เกี่ยวข้อง ชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดหาแนวทางพัฒนาต่อไป

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุพรรณิ สุภาพรม (2549:91-92) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่าสถานศึกษา ควรมีระบบการนิเทศติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นมาตรฐานและยอมรับจากบุคลากรทุกฝ่ายและควรจัดให้มีการนิเทศและจัดให้มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการเพื่อให้เกิดความชัดเจนและต่อเนื่อง โดยรายงานผลการดำเนินการให้ชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบ จะได้มีส่วนร่วมในการนำไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

**2. เพื่อเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน**

2.1 ผลการเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีเพศต่างกันโดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งเพศชายและเพศหญิง มองประเด็นเป็นแนวทางเดียวกันเพราะมีการะการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ประสบปัญหาเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัดนันย์ อาลีกาแห (2553) ที่พบว่า จากการเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอน อิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัว

แปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกันโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มองประเด็นปัญหาเป็นแนวทางเดียวกัน เพราะในการดำเนินงานในสถานศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรก็เจอปัญหาเดียวกัน ทั้งการเตรียมความพร้อมของหลักสูตร ทุกตำแหน่งงานมีการดำเนินงานเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในทุกฝ่าย เริ่มตั้งแต่ผู้บริหารในการนำหลักสูตรเข้ามาใช้ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการทำหน้าที่จัดรายวิชาเรียนร่วมกับครูผู้สอน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นผู้ดำเนินการแปลงหลักสูตรไปใช้ รวมถึงการนิเทศกำกับติดตาม และประเมินผลในสถานศึกษา ถ้าการทำงานฝ่ายใดเกิดข้อบกพร่อง ก็จะส่งผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนั้นผู้ที่มีตำแหน่งงานต่างกันจึงมองประเด็นปัญหาเหมือนกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอุทัย มาลาโกน (2551) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาจำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างวุฒิการศึกษาที่ต่างกันที่ละคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คือมีความแตกต่างกันระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกันมองสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นแนวทางเดียวกัน คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง ในการวางแผนหลักสูตรจัดรายวิชาเรียนได้ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร ส่งผลต่อการดำเนินการใช้หลักสูตรไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบตามหลักสูตร สอดคล้องกับมุฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และวุฒิการศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีที่คนะไม่แตกต่างกัน

และผลการวิจัย พบว่า ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระหว่างผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตรเป็นอย่างดีแล้ว ส่วนผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักสูตร และประสบการณ์การทำงานน้อย ต้องอาศัยการอบรมคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในด้านหลักสูตร โดยผ่านกระบวนการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล เพื่อพัฒนาตนเอง แต่โรงเรียนขาดการนิเทศ ดำเนินงานของครูผู้สอน อิสลามศึกษาทำให้ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีประสบปัญหาในการทำงานจากแนวความคิดดังกล่าว จึงทำให้ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับ อับดุลซอมะ โต๊ะอาลิม (2550) พบว่า ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัญหา

การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางศาสนา วุฒิการศึกษาทางสามัญ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลที่มองปัญหาแตกต่างกัน

2.4. ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีอายุต่างกันโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีอายุต่างกัน มองประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นแนวทางเดียวกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เพราะว่าการดำเนินการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่ผ่านมาก็ยังประสบปัญหาเหมือนกับปัจจุบัน ผู้ที่อายุมากและมีอายุน้อยก็ยังคงประสบปัญหาเหมือนกัน ยังไม่สามารถแก้ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมของหลักสูตร ทั้งบุคลากร งบประมาณในการดำเนินงาน การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร และการนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผล ก็ยังไม่ตอบสนองเป้าหมายของหลักสูตร เพราะขาดความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ อัดนันย์ อาลีกาแห (2553) พบว่า จากการเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกันโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.5 ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า



ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอน อิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาต่างกับผู้มี ประสบการณ์ 11-15 ปี ในทุกๆด้าน เนื่องจากความคิด ช่วงวัย และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ผู้ที่มี ประสบการณ์มาก ระหว่าง 11-15 ปี มีความรู้ ความ เข้าใจในการทำงานต่างๆอย่างเป็นระบบ เนื่องจากมี ประสบการณ์ มาก การจัดการเรียนการสอนจะมีความ พร้อมมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย จึงมีความคิดเห็นที่ ต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี เพราะยังขาดความ พร้อมในหลายๆด้าน ทั้งในด้านหลักสูตร การทำแผนการ สอน การจัดการเรียนการสอน และยังไม่เข้าใจหลักสูตร อย่างชัดเจน จึงมองว่าการดำเนินงานยังเป็นปัญหา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นุกูล ชูน้อย (2540) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม ในเขตการศึกษา 2 มีทัศนะต่อปัญหาการใช้ หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 เป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน และใน ภาพรวมจำแนกตามสถานภาพและวุฒิการศึกษา ไม่ แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจำแนกตามประสบการณ์ใน การทำงานบุคลากรมีทัศนะต่อปัญหาการใช้หลักสูตรใน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรม นักเรียนแตกต่างกัน

### 3 เพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการ บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของ รัฐ จังหวัดสงขลา

3.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลาม ศึกษาแบบเข้ม เรื่อง หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อ นำประสบการณ์ ความรู้ไปพัฒนาบริหารหลักสูตรอิสลาม ศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ อาลี โมฮัมมัด ญุบรอน ซอ และห์ (2551:102) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามุสลิม ควรที่จะแสวงหาวิธีการปรับปรุงพัฒนาทักษะและ ความสามารถของบุคลากรทางการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะให้พวกเขาได้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรรับครูที่จบตรงสาขาและครูที่มีความรู้และ ประสบการณ์ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาโดยตรง

รวมทั้งจัดบุคลากรครูให้เหมาะสมกับนักเรียนและจำนวน ชั้นเรียน และที่สำคัญหน่วยงานต้นสังกัดควรจัด บุคลากรเฉพาะตำแหน่งให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลาม ศึกษาแบบเข้มทำหน้าที่บริหาร กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนทุกด้าน เช่นด้านงบประมาณ โดยการรับ บริจาคเพื่อนำเงินทุนที่ได้ไปพัฒนาการบริหารหลักสูตร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชูลฮัยดี ซากา ( 2557) พบว่า ด้านงบประมาณ ควรสนับสนุนงบประมาณด้าน อิสลามศึกษาเพิ่มเติมเพื่อใช้พัฒนาการเรียนการสอนและ กิจกรรมอิสลามศึกษา

3.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผลการวิจัย พบว่า ทางโรงเรียนควรมีการปรับปรุง หลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร ควรมีการ ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ทุก โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มจัดตารางเวลา เรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนจัดทำหลักสูตร มีการ ดำเนินงานร่วมกัน มีการประชุม แลกเปลี่ยนความ คิดเห็น และ หาข้อสรุป เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง กับท้องถิ่นให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่ง สอดคล้องกับอายะฮ์อัลกุรอาน ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ  
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ  
الْمُتَوَكِّلِينَ ...﴾

ความว่า “...และจงปรึกษารหัสหรือกับพวก เขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์ ﷻเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักใคร่ผู้ มอบหมายทั้งหลาย” (ส่วนหนึ่งจากอา ยะฮ์ที่ 159: อาลาอิมรอน)

ซึ่งการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรต้องมีการ ปรึกษารหัสหรือร่วมกัน แล้วตัดสินใจร่วมกัน ถือว่าเป็น แผนงานที่ดีที่สุด และสุดท้ายกิจกรรมงานทั้งหมดที่ทำต้อง มอบหมายต่ออัลลอฮ์ ﷻ ต้องขอพรเพื่อให้ได้รับความ

ช่วยเหลือจากพระองค์ แท้จริงแล้วมนุษย์วางแผนและอัลลอฮฺ ﷻ ก็วางแผน แต่อัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นผู้วางแผนที่ดีที่สุด และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอิสลามศึกษา ควรจัดอบรม เสวนา ผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านอิสลามศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อภาคเรียน มีการนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ ปรับปรุง วางแผนพัฒนาการใช้หลักสูตรต่อไป ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้าง สาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน สอดคล้องกับ ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ (2551 : 191-192) กล่าวว่า การออกแบบและการวางแผนนั้น ครูควรทุ่มเทเวลาและความพยายามในการวางแผนและดำเนินการใช้กลยุทธ์หรือวิธีการต่างๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนมีการจัดระเบียบการงาน รวมถึงการวางแผนการจัดการห้องเรียนการสอนการแนะแนวและการให้คำปรึกษา การศึกษาและการเตรียมการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งในการวางแผนหลักสูตรครูควรจะทบทวน วิเคราะห์ ประเมินและออกแบบแผนหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

3.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรสอนแบบบูรณาการเนื้อหา รายวิชา และใช้เทคนิคที่หลากหลาย ใช้สื่อที่น่าสนใจ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณจัดทำหนังสืออิสลามศึกษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และให้ชุมชนผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอิสลามให้แก่ นักเรียน สอดคล้องกับ อาซีซัน เกป็น (2556) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล คือ แนวทางการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การสอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการสร้างจิตสำนึก และบูรณาการกับการปฏิบัติตนตามแนวทางอิสลาม แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ด้วยการเริ่มต้นจากที่บ้าน และมีการติดตามนักเรียนอย่างจริงจัง

3.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ภายในสถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ร่วมกันวางแผนการนิเทศ กำหนดเครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศ ทำการนิเทศ สรุปและรายงานผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป และให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้ามา นิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกับ มุฮัมมัด มอลอ (2554) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและสนับสนุนด้านการนิเทศ และติดตามผล ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มได้รับการพัฒนาและมีการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่องอยู่เสมอ สอดคล้องกับ ลูกมาน หนุยาหมาด (2557) พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร แนวทางการแก้ปัญหา คือ ควรให้มีศึกษานิเทศก์และศูนย์อิสลามศึกษา มาดูแลเรื่องอิสลามศึกษาให้ทั่วถึงทั้งจังหวัด และให้มีหน่วยงานที่เป็นกิจลักษณะตลอดจนมีงบประมาณที่พร้อม ในระดับกระทรวงมาดูแลอิสลามศึกษาทั้งระบบและรับผิดชอบดูแลทั่วประเทศ

#### ข้อเสนอแนะ

##### 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในด้านหลักสูตร ให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชน ให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จัดหาบุคลากรครูที่จบอิสลามศึกษาโดยตรง มีการอบรม ปฐมนิเทศ ก่อนดำเนินการสอน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนการบริหารหลักสูตรอย่างชัดเจน เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร นำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ วางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียน และสอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร

สอนแบบบูรณาการ และใช้เทคนิคที่หลากหลาย ใช้สื่อที่ น่าสนใจ หน่วยงานภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณจัดทำ หนังสืออิสลามศึกษาสื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ประกอบการ เรียนการสอน และให้ชุมชนผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมอิสลามให้แก่ นักเรียน และ ภายใต้อาณาเขตศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ด้าน อิสลามศึกษาโดยตรง ร่วมกันวางแผนการนิเทศ กำหนด เครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศ ทำการนิเทศ สรุปลง และ รายงานผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนอิสลามศึกษาต่อไป และให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการ เรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง

### 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หน่วยงาน ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่ เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มสามารถนำ ผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหาร หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัด สงขลา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถกำหนดเป็น มาตรการเพื่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

### 3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก โดย ศึกษาเฉพาะโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา แบบเข้มที่มีคุณภาพควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพ การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของ รัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดใกล้เคียง และเปรียบเทียบกับโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเดียวกัน ศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ควรศึกษาการ วิเคราะห์องค์ประกอบ และ ศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผล ต่อสภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลาม ศึกษาแบบเข้ม

### เอกสารอ้างอิง

- ชวลิต ชูกำแพง. 2551. การพัฒนาหลักสูตร.ที่ควพี จำกัด.
- ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ. 2551. มโนทัศน์การศึกษาใน อิสลาม.โรงพิมพ์ชานเมือง.
- นิเลาะ แวอุเซ็ง. ม.ป.ป. เอกสารคำสอนการศึกษาใน จังหวัดชายแดนใต้. ม.ป.พ. : ม.ป.ท.
- บรรจง ฟำรุ่งสาบ. 2555. การศึกษาในวิถีพหุ วัฒนธรรมชายแดนใต้: สมใจนีก ปรีนธ์ แอนด์ ก๊อบปี่เซ็นเตอร์.
- พรณิ ลีกิจวัฒน์. 2557. วิธีการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ อดุทธกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง.
- พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์. 2550. “บทบาทศึกษาศาสตร์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในจังหวัดชายแดนภาคใ” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 18 (2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 112-136.
- รัตนะ บัวสนธ์ .2554. “วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานทาง การศึกษา”. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์ วิจัย 2 (2), (มกราคม - มิถุนายน) 17-18.
- ศอและห์. 2551. การบริหารการศึกษาในอิสลาม. แปล จาก Education Administration: An Islamic Perspectives โดย นิเลาะ แวอุเซ็ง. สงขลา: หาดใหญ่กราฟฟิค.
- อิบราฮีม ณรงค์รัชชาเขต. 2550. ประวัติการศึกษา อิสลาม.พิมพ์ครั้งที่ 3โรงพิมพ์มิตรภาพปัตตานี.
- วิทยานิพนธ์
- ซุลฮัยดี บากา. 2557. สภาพและปัญหาการบริหารงานของ โรงเรียนประถมศึกษารัฐที่เป็ดสอนอิสลาม ศึกษา (แบบเข้ม) จังหวัดปัตตานี.วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นุกูล ชุณย์. 2540. ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2535. ใน

- โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขต  
การศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์  
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา  
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปรีชา ยาชะรัต. 2552. ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของ  
ครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่  
การศึกษาปัตตานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา  
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มุฮัมมัดนาเซ สามะ. 2552. สภาพและปัญหาการจัดการ  
เรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ  
ที่เปิดสอนสองหลักสูตรจังหวัดยะลา.  
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา  
อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มุฮัมมัด มอลอ. 2554. การบริหารหลักสูตรอิสลาม  
ศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาใน  
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์  
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต .สาขาการบริหาร  
การศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ลูกมาน หนุยาหมาด. 2556. ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลาม  
ศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน1 อำเภอ 1  
โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสตูล.ศึกษาศาสตร์  
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการ  
การศึกษอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมศักดิ์ สมาคุณ. 2552. บทบาทของผู้บริหาร  
สถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียน  
การสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่  
การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์  
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ  
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ  
อุบลราชธานี.
- สุพรรณณี สุภาพรม. 2549. การบริหารหลักสูตร  
สถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงาน  
เขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3.  
การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตร์  
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา  
วิทยาลัยโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- อัดนันย์ อาลีกาแห. 2553.ปัญหาของครูอิสลามศึกษา  
ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาใน  
โรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียน  
การสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและ  
มัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์  
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา  
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อับดุลชอเม โต๊ะอาลิม . 2550. ปัญหาการใช้หลักสูตร  
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน  
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม  
(อิสลาม) ของวิทยากรอิสลามศึกษาใน  
โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานี.  
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา  
อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อาซีซัน เกป็น. 2556. สภาพ ปัญหา และแนวทางการ  
ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน  
โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล สตูล.  
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการ  
บริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม  
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อามีเนาะ มามู. 2544. ความสัมพันธ์ระหว่างกรณีเทศการ  
สอนวิชาอิสลามศึกษา ของผู้บริหารกับ  
พฤติกรรมการกับพฤติกรรมการสอนของครู  
อิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด  
นราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุทัย มาลาโกน. 2551. สภาพและปัญหาการบริหาร  
หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหาร  
สถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด  
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา  
เขต 6.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย  
วงษ์ชวลิตกุล.
- ฮอซาลี บินล่าเต๊ะ. 2552. หลักการจัดการศึกษาอิสลาม  
ของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาในโรงเรียน  
เอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี.  
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา  
อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.